

Teaching Guide				
Identifying Data				2016/17
Subject (*)	Didáctica das ciencias sociais II	Code	652G02022	
Study programme	Grao en Educación Primaria			
Descriptors				
Cycle	Period	Year	Type	Credits
Graduate	Yearly	Third	Obligatoria	9
Language	SpanishGalician			
Teaching method	Face-to-face			
Prerequisites				
Department	Didácticas Específicas			
Coordinador	Magdalena Vidal, María Victoria	E-mail	victoria.magdalena@udc.es	
Lecturers	Bas López, María Begoña García Morís, Roberto Magdalena Vidal, María Victoria	E-mail	begona.bas@udc.es roberto.garcia.moris@udc.es victoria.magdalena@udc.es	
Web				
General description	A formación en Ciencias Sociais e no ámbito e disciplinas que a integran resulta de interese fundamental nos estudos dos/as mestres/as. Trátase do desenvolvemento do pensamento crítico, da adquisición dos fundamentos científicos e do coñecemento das Ciencias Sociais como recurso para o coñecemento do medio. Traballaranse conceptos, métodos e prácticas na didáctica das Ciencias Sociais con especial atención ao Patrimonio Cultural de Galicia.			

Study programme competences	
Code	Study programme competences
A5	Coñecer as propostas e desenvolvementos actuais baseado na aprendizaxe de competencias.
A14	Promover accións de educación en valores orientadas á preparación dunha cidadanía activa e democrática.
A17	Coñecer e aplicar experiencias innovadoras en educación primaria.
A31	Comprender os principios básicos das ciencias sociais.
A32	Coñecer o currículo escolar das ciencias sociais.
A33	Integrar o estudo histórico e xeográfico desde unha orientación instrutiva e cultural.
A34	Fomentar a educación democrática da cidadanía e a práctica do pensamento social crítico.
A35	Valorar a relevancia das institucións públicas e privadas para a convivencia pacífica entre os pobos.
A36	Coñecer o feito relixioso ao longo da historia e a súa relación coa cultura.
A37	Desenvolver e avaliar contidos do currículo mediante recursos didácticos apropiados e promover as competencias correspondentes nos estudantes.
B1	Aprender a aprender.
B2	Resolver problemas de forma efectiva.
B3	Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo.
B4	Traballar de forma autónoma con iniciativa.
B5	Traballar de forma colaborativa.
B6	Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional.
B9	Capacidade para expoñer as ideas elaboradas, de forma oral e na escrita.
B12	Capacidade de selección, de análise, de avaliación e de utilización de distintos recursos na rede e multimedia.
B13	Lectura e interpretación de imaxes.
B14	Capacidade para traballar en equipo de forma cooperativa, para organizar e planificar o traballo, tomando decisións e resolvendo problemas, tanto de forma conxunta como individual.
B15	Capacidade para utilizar diversas fontes de información, seleccionar, analizar, sintetizar e extraer ideas importantes e xestionar a información.
B16	Capacidade crítica e creativa na análise, planificación e realización de tarefas, como froito dun pensamento flexible e diverxente.
B18	Compromiso ético para o exercicio das tarefas docentes.

B19	Capacidade de adaptarse a novas situacións nunha sociedade cambiante e plural.
B21	CB1 - Que os estudantes demostrasen posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeneral, e se adoita encontrar a un nivel que, se ben se apoia en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo
B22	CB2 - Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ao seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo
B23	CB3 - Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética
B24	CB4 - Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado como non especializado
B25	CB5 - Que os estudantes desenvolvesen aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía
C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.
C8	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

Learning outcomes			
Learning outcomes	Study programme competences		
Analizar o campo de coñecemento da Historia e das Ciencias Sociais e a súa fundamentación interdisciplinar.	A31 A33 A34 A35 A36	B1 B3 B21	C8
Recoñecer a complexidade na construción do coñecemento histórico e social e a biodiversidade social e cultural. Adquirir habilidades para o manexo das distintas fontes de información orais, materiais, documentais, audiovisuais e informáticas.	A31 A33	B12 B13 B15 B23 B25	
Reflexionar sobre os valores que se transmiten desde as ciencias sociais e a súa importancia na formación do pensamento social e na aprendizaxe de actitudes e valores democráticos.	A14 A34 A35	B6 B18 B19	C4 C7
Coñecer o curriculum das ciencias sociais na educación primaria. Analizar as metas educativas, a selección e organización dos contidos, as extratexias de ensino e aprendizaxe e os criterios e formas da avaliación.	A17 A32	B2 B12 B15 B16 B22 B24	
Transferir á práctica educativa o marco teórico co obxectivo de ser capaces de reflexionar sobre propostas didácticas innovadoras e desenvolver actitudes críticas e creativas fronte a experiencias didácticas presentadas na aula.	A17 A37	B1 B2 B16	

Adquirir competencias para transferir á práctica os coñecementos teóricos e deseñar propostas didácticas innovadoras que melloren as prácticas de ensino e aprendizaxe das ciencias sociais no contexto educativo da etapa 6 a 12 anos.	A5 A17 A33 A37	B2 B4 B5 B9 B12 B14	C1

Contents	
Topic	Sub-topic
Bloque 1: Metodoloxía das Ciencias Sociais aplicada á Didáctica.	- A investigación das Ciencias Sociais e as aplicacións á didáctica do coñecemento do medio. - Técnicas de obtención de datos. As fontes documentais. O traballo de campo. Fontes de información na actualidade. - Tratamento dos datos e a transposición didáctica.
Bloque 2. As coordenadas básicas: espazo e tempo.	- Percepción, comprensión e conceptualización do espazo. - Espazo interno, descentralización espacial, relacións espaciais. - Percepción, comprensión e conceptualización do tempo. - As bases da aprendizaxe. A cronoloxía.
Bloque 3. Estratexias, recursos e materiais didácticos.	- Conceptos. - Elaboración de materiais didácticos. - Experimentación.
Bloque 4. Cambios e paisaxes históricas I.	-Temas relevantes de Prehistoria, Historia, Xeografía, Arte, Etnografía e afíns de Galicia. -Patrimonio cultural e didáctica. -Elaboración de propostas didácticas
Bloque 5. Cambios e paisaxes históricas II. Algúns feitos históricos relevantes no último século (cambios sociais, políticos e tecnolóxicos). Algúns feitos relevantes na historia de España.	- Recolleita, arquivo e clasificación de diversos documentos históricos relativos á historia y ó pasado histórico. -Localización en mapas de lugares relativos ós acontecementos e personaxes estudados. -Recoleita de testemuños directos sobre acontecementos pasados.
Bloque 6. Evolución dalgún aspecto básico da vida ó longo da historia (socialización, trazos da paisaxe, vivenda).	- Elaboración e interpretación de cadros cronolóxicos comparativos de la evolución histórica a distintas escalas (local, nacional e mundial) e de diversos aspectos (cultura e arte). - Utilización de eixos cronolóxicos (friso da historia) situando os principais acontecementos históricos , persoas, sociedades e feitos históricos estudados.
Bloque 7. Medios de comunicación e transporte.	-Planificación de itinerarios de viaxes simulados e reais utilizando medios de transporte e situándoos no mapa.

Planning				
Methodologies / tests	Competencies	Ordinary class hours	Student?s personal work hours	Total hours
Guest lecture / keynote speech	A17 A31 A32 B21 B24	32	20	52
Introductory activities	A5 A14 A33 A34 A35 A37	3	6	9
Directed discussion	B1 B22 B23 C1 C4	5	15	20
Workbook	B15 B16 B18 B19	3	15	18
Oral presentation	B4 B5 B6 B9	4	4	8

Field trip	B12 B13 B14	7	21.4	28.4
Critical bibliographical	B25 C7 C8	2	9.6	11.6
Mixed objective/subjective test	A36 B2 B3	7	70	77
Personalized attention		1	0	1

(*The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.

Methodologies	
Methodologies	Description
Guest lecture / keynote speech	As explicacións teóricas referiranse ós contidos básicos que forman a estrutura de cada tema. A partir dos esquemas iniciais e co apoio de documentación específica, iranse desenvolvendo a parte teórica dos contidos conceptuais da materia mediante metodoloxía explicativa.
Introductory activities	Antes de iniciar os temas do programa se desenvolverán actividades que permitan coñecer os saberes previos do alumnado respecto ás ciencias sociais, as competencias, intereses e motivacións que posúen para o logro dos obxectivos finais que queremos alcanzar nesta materia.
Directed discussion	Metodoloxía fundamental para poñer en común os contidos traballados na aula e fora dela. Guía os traballos previos e concreta as conclusións e as aportacións dos grupos de traballo.
Workbook	Proporcionarase unha listaxe de lecturas complementarias ás explicacións teóricas dos contidos científicos e didácticos, uns con carácter obrigatorio e outros voluntario.
Oral presentation	Os traballos de pequeno grupo serán obxecto de exposición na aula, xa que as facilitan a adquisición das destrezas explicativas fundamentais para o desenvolvemento da profesión de mestres.
Field trip	Realizaranse saídas para o coñecemento do medio en relación cos temas traballados na aula.
Critical bibliographical	Realizaranse lecturas críticas, que incluírán, resumos e análises, de capítulos de libros, artigos de revistas ou calquera outro tipo de texto.
Mixed objective/subjective test	Ao longo do curso iranse realizando probas sobre contidos teóricos impartidos nas sesións expositivas e traballados nas interactivas. Estas probas puntuarán ate 10. Realizarase unha proba escrita na primeira oportunidade de avaliación que versará tanto sobre aspectos teóricos tratados na docencia expositiva como nos prácticos das sesións interactivas. Esta proba puntuará ate 50. Teranse en conta aspectos tales como coñecemento dos conceptos fundamentais da materia, corrección e claridade na expresión, capacidade de síntese, capacidade de relación, capacidade de traballo autónomo e en grupo.

Personalized attention	
Methodologies	Description
Workbook Critical bibliographical	O alumnado recibirá atención personalizada que o oriente na metodoloxía para a selección e realización das lecturas e das recensións bibliográficas.

Assessment			
Methodologies	Competencies	Description	Qualification
Oral presentation	B4 B5 B6 B9	Presentaranse na aula proxectos, esquemas e resultados do traballo do alumnado sobre dos temas tratados na aula, nas saídas ao medio e en calquera das cuestións tratadas na materia.	10

Mixed objective/subjective test	A36 B2 B3	Consta de dúas partes: Ao longo do curso iranse realizando probas continuas sobre contidos teóricos impartidos nas sesións expositivas e traballados nas interactivas. Estas probas puntuarán ate 10. Realizarase unha proba escrita na primeira oportunidade de avaliación (xuño) que versará tanto sobre aspectos teóricos tratados na docencia expositiva como nos prácticos das sesións interactivas. En esta proba mixta teñen os alumnos que aprobar tanto o examen práctico como o teórico. Esta proba puntuará ate 60.	60
Field trip	B12 B13 B14	Puntuará a asistencia, participación activa e traballo anterior e posterior ás saídas ao medio.	20
Critical bibliographical	B25 C7 C8	Terase en conta a dificultade dos textos escollidos e a corrección na metodoloxía aplicada, así como a corrección na expresión escrita.	10
Others			

Assessment comments

Na avaliación terase en conta a asistencia a clase nas sesións expositivas e a asistencia e a participación activa nas sesións de docencia interactiva. Valoraranse os coñecementos adquiridos, a comprensión e capacidade de síntese, a claridade expositiva oral e escrita e a participación e cumprimento nas tarefas que se encomenden tanto individuais como en grupo.

-Na primeira oportunidade

de avaliación terán carácter de NON PRESENTADO aqueles/as alumno/as

que non concorran á "proba mixta", e non realizaran as actividades e tarefas encomendadas ao longo do curso que se inclúan nas metodoloxías relacionadas. Por tanto, para ter NON PRESENTADO non poden ter feito actividade ningunha da materia.

-Terán carácter de SUSPENSO aqueles/as alumnos/as que non téndose presentado á

"proba mixta" tiveran realizado previamente calquera das outras

actividades e tarefas encomendadas ao longo do curso que se inclúan nas "metodoloxías". De superaren as avaliacións destas actividades (que puntúan: 10 "presentación oral"; 20 "saídas ao medio"; 10 "recensión bibliográfica"), conservaráselles a cualificación ate a segunda oportunidade de avaliación.

-Os/as alumnos/as que concorrendo a unha segunda oportunidade de avaliación

non tiveran realizado as actividades de avaliación propia e as de avaliación continua, terán

realizar esta proba única na que terán que facer fronte a preguntas relativas a aquelas, debendo obter nestas preguntas unha cualificación mínima de 5.0.

-Para superar a materia os/as alumnos/as deberán superar cada unha das dúas partes: proba mixta e a suma das tres probas.

Sources of information

Basic	- Armas, X. (coord) (2002). Ensinar historia de Galicia. Santiago. ICE USC - Bardavio Novi, A., González Marcén, P. (2003). Objetos en el tiempo. Las fuentes materiales en la enseñanza de las ciencias sociales. Barcelona. ICE. Horsori - Batllori, R. y Casas, M. (2000). El conflicto y la diferenciación. Conceptos clave en la enseñanza de las Ciencias Sociales. Lleida. Milenio - Benejam, P., et al. (2002). Las ciencias sociales: concepciones y procedimientos. Barcelona. Graó - Benejam, P., Pagés, J. et al. (1999). Los conceptos clave en la Didáctica de las CCSS. Barcelona. Graó - Benejam, P., Pagés, J. et al. (1997). Enseñar y aprender Ciencias Sociales. Barcelona. ICE Horsori - Carretero, M. (2004). Aprender y pensar la historia.. Buenos Aires: Amorrortu - Cooper, H. (2002). Didáctica de la Historia en la enseñanza infantil y primaria. Madrid. MEC. Morata - Domínguez Garrido, C. coord. (2004). Didáctica de las Ciencias Sociales. Madrid. Pearson Prentice Hall - García Ruiz, A.L., Jiménez López, J.A. (2007). La implementación de los principios científico-didácticos en el aprendizaje de la geografía y de la historia. Granada: Universidad - Miralles Martínez, P. Molina Puche, S., Santisteban Fernández, A. (eds.) (2011). La evaluación en el proceso de enseñanza y aprendizaje de las ciencias sociales. Murcia: AUPDCS - López Facal, R. et al. (2000). La historia al servicio del poder. Barcelona. Crítica - Licerias Ruiz, A. (2004). Observar e interpretar el paisaje. Estrategias didácticas. Granada. Grupo Editorial Universitario - Hernández Cardona, X. (2002). Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia. Barcelona. Graó - Tribó, G (2005). Enseñar a pensar históricamente. Barcelona. Horsori - Torres Santomé, J. et al. (2002). Ensinar historia de Galicia. Aspectos historiográficos e didácticos.. Santiago de Compostela: Universidade - VVAA (1999). Cómo hacer unidades didácticas más innovadoras. Sevilla. Díada - Trepal, C. (1995). Procedimientos en Historia. Un punto de vista didáctico.. Barcelona. Graó - Pluckrose, H. (1993). Enseñanza y aprendizaje de la Historia. Madrid. Morata - Trepal, C. y Comes, P. (1998). El tiempo y el espacio en la didáctica de las Ciencias Sociales. Ed. Graó - Tann, C.S. et al. (1990). Diseño y desarrollo de unidades didácticas en la escuela primaria.. Madrid: MEC_Ediciones Morata

Complementary	- Agüera, I. (2000). Diálogo con mi nieto. El papel de los ?mayores? en la educación de los ?pequeños?. Madrid. Narcea - Maestre Alfonso, J. (2004). Diccionario de Sociología. Escuela Superior de Gestión Comercial y Marketin - Ember, C. otros (2004). Antropología. Perason Prentice Hall - Spector, R. (2004). Antropología. Perason Prentice Hall - Ceballos Rodríguez, J. (2002). Recopilación de juegos y canciones populares para Infantil y Primaria. Granada. Grupo Editorial Universitario - Santacana i Mestre, Martin Piñol, C. (2010). Manual de museografía interactiva.. Gijón: Trea - VVAA (1999). Un curriculum de Ciencias Sociales para el s. XXI: qué contenidos y para qué.. Asociación Universitaria del Profesorado de Ciencias Sociales. Sevilla. Díada - ( ). . Bibliografía: lecturas de textos e traballos na aula (írase ampliando ao longo do curso) Barciela Garrido, P., & E. Rey Seara, 2000. Xacementos arqueolóxicos de Galicia. Ed. Xerais. Bas, B., 2009. Castro de Elviña. Guía de recursos didácticos. Museo Arqueolóxico e Histórico da Coruña-Concello da Coruña. Carballo Arceo, L.X. Os castros galegos. A Nosa Terra. Harris, M., 1994. Vacas, cerdos, guerras y brujas. Los enigmas de la cultura. Alianza Editorial. Maestre Alfonso, J., 1976. La investigación en Antropología Social (ejemplos y técnicas operativas). Akal Editor Malinowski, B., 1970. Una teoría científica de la cultura y otros ensayos. Edhasa. Mariño Ferro, X.R., 2000. Antropoloxía de Galicia. Vigo: Xerais. VVAA. Guía didáctica del Museo del Pavillón de Galicia .Mapa topografico en relevo de Galicia. Escala 1/50.000. Equipo Rio Barxa: Magdalena Vidal.José Torres y Mayer. Museo:"Galicia, presencias y esencias de una Cultura" donde se trata de mostrar, con imágenes y objetos, la cultura, las costumbres, las tradiciones y la Historia de Galicia, incidiendo de manera muy especial en el Camino de Santiago. VVAA. 1991-2008. Galicia. Proxecto Hércules Editorial. Dirixido por Francisco Rodríguez Iglesias. A Coruña: Hércules de edicións. REVISTAS CUADERNOS DE PEDAGOGÍA ÍBER. DIDÁCTICA DE LAS CIENCIAS SOCIALES, GEOGRAFÍA E HISTORIA. CONCIENCIA SOCIAL. DIDÁCTICA DE LAS CIENCIAS EXPERIMENTALES Y SOCIALES ENSEÑANZA DE LAS CIENCIAS SOCIALES. REVISTA DE INVESTIGACIÓN. PÁXINAS WEB www.turgalicia.es www.aaviladonga.es www.museodopobo.es/deac-visitas.php http://clio.rediris.es www.edu.xunta.es http://pntic.mec.es/recursos/primaria/conocimiento www.educahistoria.com www.didactica-ciencias-sociales.org www.edu.aytolacoruna.es www.cervantesvirtual.com www.prensaescuela.es

Recommendations

Subjects that it is recommended to have taken before

Subjects that are recommended to be taken simultaneously

Subjects that continue the syllabus

Other comments

Dada a relevancia do traballo interactivo, sempre en relación coa teoría impartida nas sesións maxistras, é fundamental a asistencia e participación activa tanto nas sesións maxistras como nas sesións interactivas, así como en todas as actividades desvoltas no contexto da materia.

(*The teaching guide is the document in which the URV publishes the information about all its courses. It is a public document and cannot be modified. Only in exceptional cases can it be revised by the competent agent or duly revised so that it is in line with current legislation.